

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH

nagrobka dziedzica Jana Kantego Paczka znajdującego się na terenie cmentarza przy kościele pw. św. Wacława w Irządach

Autor opracowania:

Nysa, 2023

Dokumentacja prac i program prac chronione prawem autorskim

Spis treści:

1. Identyfikacja obiektu	3
2. Historia obiektu	4
3. Opis i analiza formy	5
4. Stan zachowania	6
5. Cel i założenia konserwatorskie	6
6. Program prac	7
7. Dokumentacja fotograficzna	7

1. Identyfikacja obiektu

1.1 Dane o obiekcie

Rodzaj	rzeźba sepulkralna
Materiał	wapień
Czas powstania	XIX w.
Adres	Irządze 145, 42-446 Irządze
Nr rejestru zabytków	brak – karta cmentarza w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków nr Z16806

1.2. Dane dotyczące konserwacji

Obiekt	nagrobek Jana Kantego Paczka
Adres	Irządze 145, 42-446 Irządze
Właściciel	Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wacława Irządze 145, 42-446 Irządze
Użytkownik	j/w
Program prac	AG-Art Konserwacja Zabytków Agnieszka Bułka ul. Chłopickiego 15, 48-303 Nysa

1.3. Dane ogólne

3.1. Podstawa opracowania

Program opracowano na zlecenie firmy Budowlani sp. z.o.o., ul. Sabinowska 127, 42-202 Częstochowa. Niniejszy program prac konserwatorskich i restauratorskich obejmować będzie prace konserwatorskie przy nagrobku Jana Kantego Paczka . Program opracowano na podstawie rozpoznania obiektu w terenie i dokumentacji fotograficznej.

3.2. Przedmiot opracowania

Przedmiotem opracowania jest „Program prac konserwatorskich i restauratorskich nagrobka dziedzica Jana Kantego Paczka znajdującego się na terenie cmentarza przy kościele pw. św. Wacława w Irządzach” z opisem i oceną stanu zachowania obiektu, z podaniem zakresu prac i proponowanych materiałów. Załącznikiem do części opisowej jest dokumentacja fotograficzna.

2. Historia obiektu

Kościół pw. św. Wacława pochodzi z XVI w. Poddany został przebudowie w latach 1657 i 1894. Ufundowany i przebudowywany na przestrzeni wieków przez dziedziców okolicznych wsi, w tym także Irządz. Nagrobki okolicznych dziedziców znajdują się zarówno w kościele, jak i na przyległym do kościoła cmentarzu, gdzie znajduje się omawiany, najstarszy z zachowanych nagrobek Jana Kantego Paczka.

Był on dziedzicem Sadowia i Woźnik. Jak wynika z inskrypcji znajdującej się na nagrobku żył 45 lat. Zmarł 27 lutego 1804 r.

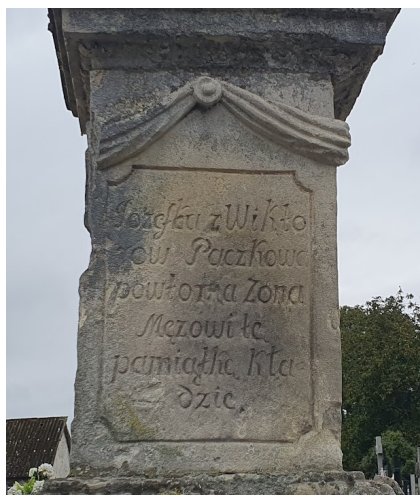
Fot. 1. Inskrypcja po lewej stronie nagrobka.

Spoczywa w grobie z pierwszą żoną, matką i sześciorgiem dzieci.

Fot. 2. Inskrypcja na części frontowej.

Fundatorką nagrobka była jego druga żona – Józefka z Wiktorów Paczkowa.

Fot. 3. Inskrypcja widniejąca z tyłu nagrobka.

3. Opis i analiza formy

Nagrobek wolnostojący w formie kolumnowej z cokołem dwustopniowym na podstawie. Elementy składowe w kształcie czworoboku. Wykonany z wapienia. Obiekt o cechach klasycystycznych typowych dla sztuki sepulkralnej stosowanej do poł. XIX w.

Cokół w przyziemiu posadowiony na czworobocznej podstawie. Cokół w dolnej części profilowany uskokowy, zdobionym od góry kimationem jońskim, a od dołu perełkowaniem. Drugi gzyms, wieńczący jest uskokowy z perełkowaniem od spodu a ząbkowaniem od góry. Ściany cokołu gładkie, bez inskrypcji. Na 2/3 wysokości występuje okalający całość wieniec, który od strony prawej i lewej posiada spięcie w pętłę, a od przodu i tyłu spięcie w zwis.

Cokół środkowy na prostej profilowanej uskokowo podstawie. Zamknięty od góry uskokowym gzymsem z dekoracją perełkową od dołu. Ściany cokołu gładkie. Na każdym boku wkomponowana jest ramka o ściętych ćwierć-koliście narożnikach. W ramce ryte inskrypcje - odmienne dla każdego boku (fot. 1-4). Inskrypcja umieszczona z prawej strony jest w połowie nieczytelna:

Fot. 4. Inskrypcja z prawej strony nagrobka.

Na frontowej stronie nagrobka, nad inskrypcją, rzeźbienie w kształcie podwieszanej zasłony – jako symbol przekroczenia progu innego świata. Na cokole środkowym posadowiona jest kolumna wsparta na prostej płycie. Kolumna wieńcząca, oryginalnie złamana, kanelowana, opleciona wieńcem. Taki typ kolumny w stylistyce nagrobnej był symbolem upadku potęgi świata ziemskiego czy przerwane go życia. Często kolumny wieńczono urną, amforą, wazą lub krzyżem. Na kolumnie pod wieńcem (symbolem chwały) znajduje się medalion z tarczą herbową w koronie. Tarcza herbowa typu szwajcarskiego. Herb w niej nieczytelny. Korona z pięcioma ramionami. Przedstawienie tarczy herbowej w koronie jest typowe dla polskich rodów szlacheckich.

4. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Nagrobek zachowany w dostatecznym stanie. Dekoracja rzeźbiarska czytelna, powtarzalna, pomocna przy rekonstrukcji. Jedynie herb nieczytelny. Kamień w wielu miejscach pokryty patyną oraz porażony biologicznie przez mchy i porosty zwłaszcza w przyziemiu. Struktura kamienia w wielu miejscach osłabiona. Widoczne procesy wymywania, dezintegracji co doprowadziło do osypywania się, rozwarstwienia i złuszczenia kamienia. Obecne również pęknięcia odłamkowe spowodowane czynnikami atmosferycznymi zwłaszcza zamarzaniem i odmarzaniem wody w cyklicznych okresach zimowo-wiosennych oraz naprężeniami statycznymi. Spoiny miejscami wypłukane. Miejscami zatarciu uległa czytelność opracowania rzeźbiarskiego na skutek działania soli rozpuszczalnych w wodzie. Oprócz niszczących czynników fizycznych, chemicznych i biologicznych występują również uszkodzenia mechaniczne spowodowane działaniem wiatru i

gradu w postaci niewielkich dziur na powierzchni kamienia. Widoczne także niszczące ślady działalności człowieka.

5. Cel i założenia konserwatorskie

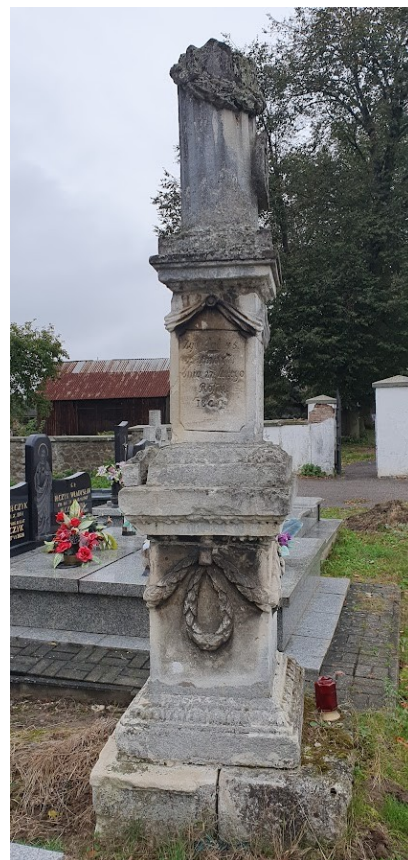
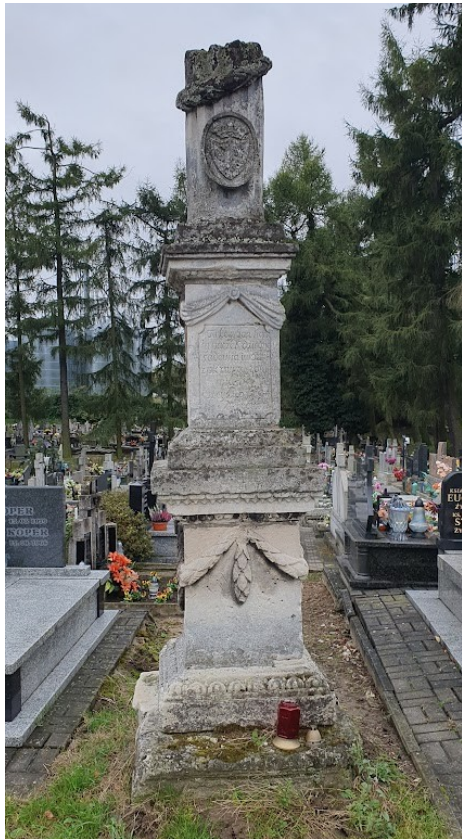
Celem prac konserwatorskich jest zahamowanie procesów destrukcyjnych oraz przywrócenie walorów estetycznych nagrobka. Zakłada się przeprowadzenie pełnej konserwacji zabezpieczającej obiekt przed szkodliwym działaniem czynników zewnętrznych.

6. Program prac

1. Przed przystąpieniem do prac, w trakcie oraz po zakończeniu należy wykonać dokumentację fotograficzną.
2. Wstępne oczyszczenie powierzchni kamienia w celu usunięcia luźnych zabrudzeń.
3. Czyszczenie powierzchni kamienia strumieniem pary (np. wytwornica pary DE 4002 firmy Karcher).
4. Doczyszczenie powierzchni mechanicznie przy użyciu skalpeli, noży, dłut, papierów ściernych.
5. Profilaktyczne odsolenie obiektu za pomocą wody destylowanej i waty celulozowej.
6. Dezynfekcja powierzchni preparatem biobójczym np. Remmers BFA.
7. Wzmocnienie strukturalne osłabionych i pudrujących się partii kamienia np. preparatem Remmers KSE 150 lub 300 – dobór środka po analizie stanu zachowania kamienia.
8. Iniekcja spękań, szczelin dyspersją akrylową np. Primal AC 33.
9. Klejenie spękanych elementów żywicą epoksydową np. Epidian 5.
10. Uzupełnienie ubytków i spoin za pomocą zapraw mineralnych barwionych w masie na bazie spoiw wapiennych z wypełniaczem z kruszywa wapiennego. Kolor zapraw dobrany in situ zgodnie z oryginałem.
11. Scalenie kolorystyczne uzupełnień – laserunkowe farby np. Remmers Historic Lazur.
12. Hydrofobizacja powierzchni kamienia preparatem np. Remmers Funcosil SNL.

Dokumentacja fotograficzna

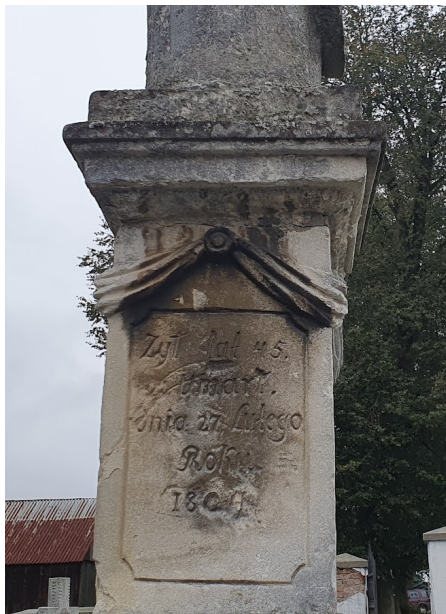

Fot. 1-4. Ogólny widok nagrobka z czterech stron.

Fot. 5. Nieczytelne przedstawienie herbu.

Fot. 6-8. Powierzchnia kamienia pokryta patyną.

Fot. 9. Porażenie biologiczne na podstawie nagrobka.

Fot. 10. Porażenie biologiczne w zwieńczeniu nagrobka.

Fot. 11. Zatarcia formy rzeźbiarskiej wskutek wmywania i działania soli rozpuszczalnych w wodzie.

Fot. 12. Dezintegracja granularna kamienia.

Fot. 13 -14. Widoczne pęknięcia kamienia.

Fot. 15-16. Wypłukane spoiny.

Fot. 17. Uszkodzenia mechaniczne w postaci dziur.

Fot. 18. Uszkodzenia mechaniczne – uszkodzony narożnik

Fot. 19. Uszkodzenia mechaniczne – uszkodzony narożnik.

Program prac obejmujący bramę wjazdową na teren cmentarza:

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej przed przystąpieniem do prac.
2. Skucie cementowych wypraw tynkarskich i cementowych spoin jeśli występują.
3. Oczyszczenie ceglanego lica i czap za pomocą myjki wysokociśnieniowej (np. marki Karcher). Pozostałości zapraw cementowych usunąć mechanicznie za pomocą np. szczotek, szpachelek.
4. Dezynfekcja oczyszczonej powierzchni preparatem biobójczym np. Biotin R.
5. Ewentualne wzmocnienie osłabionych partii cegieł preparatem np. KSE 100 firmy Remmers.
6. Uzupełnienie spoin zaprawą mineralną ręcznie robioną lub gotową zaprawą barwioną w masie (np. Optosan NSR firmy Optolit). Kolor dobrać in situ po przeprowadzeniu prób.
7. Uzupełnienie ubytków występujących na czapach zaprawami o zbliżonych parametrach i fakturze do istniejących.
8. Oczyszczenie metalowych trzpieni furty i bramy z produktów korozji i zabezpieczenie ich antykorozyjnie (np. preparatem Hemmerite).
9. Wykonanie na powierzchni przęsła i części muru tynków piaskowo-wapiennych ręcznie robionych lub z gotowej zaprawy np. firmy Remmers.
10. Gruntowanie powierzchni tynkowanych preparatem np. Funkosil WS firmy Remmers.
11. Zabezpieczenie hydrofobowe czap np. preparatem Funkosil SNL firmy Remmers.
11. Malowanie powierzchni farbami krzemianowymi o stonowanym odcieniu. Proponuje się kolorystykę wg wzornika KEIM – 9292

Fot. 1. Stan zachowania bramy wjazdowej na cmentarz – front.

Fot. 2. Stan zachowania bramy wjazdowej na cmentarz – tył.